

РОЗДІЛ V. ЛІНГВОГЕОГРАФІЯ, СОЦІОЛІНГВІСТИКА, ОНОМАСТИКА Й ТЕРМІНОЛОГІЯ: АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ, КАТЕГОРІЇ ТА АСПЕКТИ

Ірина Кочан

ORCID: [orcid.org /0000-0002-5709-2933](https://orcid.org/0000-0002-5709-2933)

DOI 10.31558/1815-3070.2021.42.8

УДК 811.161.2'373.46:61-026.613

КОЛЬОРОНАЗВИ В МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛЕКСИЦІ

Розглянуто лексику медичної галузі з кольоропозначенням у складі назв анатомічних понять, хвороб, захворювань, їхніх ознак (симптомів), лікувальних засобів щодо внутрішньої форми та вмотивованості. З'ясовано їхнє значення за дефініціями термінів та фіксаціями в них колірних ознак, що є невід'ємним показником професійної мовної картини світу. Зібраний матеріал дозволив окреслити особливості деяких груп фахової лексики щодо наявності в них колірних елементів, їхню відповідність позначуванню реаліям.

Ключові слова: медична термінолексика (терміни, номени, професійні жаргонізми), кольороназва, українська мова, професійна мовна картина світу.

Окреслення проблеми. Система термінів кожної галузі знань має свої особливості. Не винятком є і медицина, до складу якої входить ціла низка підрозділів та загальнонаукових понять. Чільне місце у цій терміносистемі посідає номенклатура, що охоплює: назви хвороб (О. Корчак-Чепурківський), анатомічних понять (Л. Мисловська, С. Пилипів), медичного інструментарію (П. Олійник, Л. Гасюк), перелік фармацевтичних засобів (лікувальних препаратів) (Г. Дидик-Меуш). Власне, у перелічених групах найчастіше знаходимо аналітичні назви, до складу яких входить слово на позначення кольору. Вони ще не були в полі зору лінгвістів-термінологів. Озброївшись медичним тлумачним словником, ми зібрали найбільш уживані терміни з колірним компонентом й проаналізували їх за зв'язком його значення й позначення. Зазначимо, що колір в медичних термінах ще не був об'єктом лінгвістичного аналізу, тому актуальність теми очевидна. У полі нашого розгляду – 86 термінних кольоративів.

Стан дослідження проблеми. На сучасному етапі розвитку лінгвістики кольористику досліджували на матеріалі художніх текстів (І. Бабій, Г. Губарева, В. Дятчук, Т. Ковальова, Л. Пустовіт та ін.), фразеологізмів (Т. Жук, О. Левченко, Д. Мицан, Т. Семашко тощо). Зокрема, у роботі Т. Ф. Семашко «Особливості семантики та функціонування слів-кolorативів в українській фразеології» досліджені фразеологічні одиниці української мови з колірним компонентом, який формує усталені термінологічні сполуки (Семашко 2008). У полі зору мовознавців були також символіка кольору, його мовні концепти, різноманітні класифікації позначень кольорів. Про колір у терміносистемах немає жодної розвідки. Лише спорадично, розглядаючи колоративи у фразеологізмах, деякі дослідники наводили один-два приклади термінних словосполук, що легко відтворюються, позначають конкретне поняття і мають чітке визначення. Частково торкнулися цього аспекту О. Покровська (Покровська 1995) та Т. Конівіцька (Конівіцька 2016),

досліджуючи економічну термінологію. Технічні кольорономени проаналізувала Н. Нікуліна, описуючи забарвлення різних марок автомобілів, їхню популярність серед споживачів (Нікуліна 2017).

Термінна лексика – це найменування понять певної фахової сфери, що функціонують у фаховій і нефаховій мові. Вона відображає процес постійного, глибинного і безкінечного пізнання дійсності, осмислення і омовлення якої кожен соціум означає у своїй мовній картині світу. Професійна мовна картина світу стає все частіше об'єктом лінгвістичних розвідок.

Уживаючи термін «термінолексика», позначаємо ним широке коло фахових назв: терміни, номени, тобто назви відповідних медичних понять (анатомії, хвороб, симптомів, лікувальних засобів) та професійні жаргони (якими нерідко послуговуються лікарі: «білочка», «жовтаниця»). Мотивованість таких термінів пов'язана з внутрішньою формою слова, з тим, як вони відбиті у дефініціях термінологічних номенів. Внутрішня форма зумовлена семантикою компонентів терміноодиниці. Вона впливає зі співвідношення між мовним вираженням та лексичним значенням терміноодиниць. Проблема вмотивованості термінів була детально описана у працях Д. С. Лотте, який поділив терміни на правильно орієнтовані (повністю і частково) та хибно орієнтовані терміни. Правильно орієнтовані терміни – це такі терміни, у яких буквально значення ... дає точне, правильне уявлення про те чи інше поняття. У неправильно орієнтованих внутрішня форма не збігається зі семантикою понять, які вони позначають (Лотте 1961).

Мета дослідження: з'ясувати мотивованість термінолексем з колірним компонентом у медичній сфері.

Завдання: виявити такі термінолексеми в медичній сфері, їхню належність до певної галузевої групи, позначення в них того чи іншого кольору; показати співвідношення між внутрішньою формою та значенням розглядуваних термінів.

Об'єкт дослідження: медична термінолексика з колірним компонентом.

Предмет дослідження: терміни різних медичних підгалузей з кольороназвою, їхнє місце у терміносистемі, наявність до них паралельних назв – синонімів.

Методи дослідження – описовий та компонентного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Наше життя різнобарвне, бо різнобарвний світ, який нас оточує. Це різнобарв'я позначене словами, проникає воно й у фахове мовлення. Ми вже писали про колір в термінолексичі, а тепер зосередимо увагу на одній із наукових галузей – медицині.

Слід зазначити, що терміни, що містять у своєму складі назви кольору, можуть стосуватися: 1) анатомії людини; 2) ознак захворювань; 3) назв хвороб; 4) містяться у назвах лікувальних (фармацевтичних) засобів тощо.

Так, до першої групи – анатомічних назв – належать терміни: *біла лінія живота, мозок кістковий жовтий, червоний кістковий мозок, чорна речовина...*

До другої групи – ознак захворювання – відносимо терміни: *чорний лишай, червоний лишай, рожевий лишай, білий лишай, жовтий лишай, невус блакитний, нирка велика червона, розрив жовтого тіла, синдром сірий, жовтяниця (жовтачка), білий (червоний) дермографізм.*

До третьої (назви хвороб): *чорна хвороба легенів, чорний грибок, віспа натуральна чорна, віспа біла, білокрів'я, краснуха, жовта гарячка, біла гарячка* тощо.

У назвах фармацевтичних засобів натрапляємо на номени: *білий, червоний стрептоцид, зеленка, розчин метиленового синього, біле (чорне) вугілля*.

1. Певна кількість назв кольорів пов'язана з анатомічним органом. Так, наш мозок має цілу гаму кольорів. Існує **чорний** кістковий мозок, **жовтий** кістковий мозок, **сіра** речовина, **біла** речовина тощо. **Сіра** речовина знаходиться у головному й спинному мозку. «У спинному мозку **сіра** речовина розміщується в центрі і має метеликоподібну форму з передніми і задніми рогами... У головному мозку, навпаки, сіра речовина знаходиться головним чином іззовні і укутує **білу** речовину. Ця ділянка називається корою (*cortex*)» (УЛАМЕС, 2, 383). Мотивація назви пов'язана з реальним кольором, хоча у визначенні це подано опосередкованою.

«**Жовтий** кістковий мозок розташований у діафізах трубчастих кісток. До його складу входять численні жирові клітини, в цитоплазмі яких містяться пігменти типу ліпохромів, що надає кістковому мозку жовтого кольору. **Червоний** кістковий мозок (складається в основному з мієлоїдної тканини). Колір йому надають еритроцити, тромбоцити та більшість лейкоцитів, що утворюються в червоному кістковому мозку; частина лейкоцитів – у жовтому» (УЛАМЕС т. 2: 619). Є у мозку ще й **блакитне** місце – блакитна (синя) пляма або синє місце, розташоване у стовбурі мозку. Синій колір надають йому гранули меланіну. Тут також терміноназва на позначення кольору збігається з його реальним виявом, що зазначено у поясненні поняття. Однак термін має опосередковану мотивованість. За Д. Лотте, це правильно орієнтований термін.

Анатомічний термін «**біла** лінія живота» означає пучки волокон апоневрозів, щільно прилеглих один до одного і таких, що утворюють характерну потовщену плоску сухожильну смугу (УЛАМЕС, 2, 47). Оскільки ця смуга справді білого кольору і розташована в серединній частині живота, розміри її коливаються в діапазоні 1,2–0,2 см, очевидно, тому вона отримала своє найменування. Мотивація назви опосередкована – частково відбита у визначенні.

Розглянуті анатомічні назви не мають офіційних синонімів. Здебільшого це складені терміни, правильно орієнтовані за реальним виявом, але колір у визначенні відбитий опосередковано.

2. Прикметники зі значенням кольорів слугують суттєвими ознаками диференціації підвидів хвороби чи її ознак. Серед них терміни, що позначають підвиди лишаїв. Так, лишаї можуть бути: *чорні, білі, рожеві, червоні, жовті*. І кожен із них має свою специфіку, що нерідко відбито у наукових відповідниках напр.: **чорний** лишай (синоніми: *кладоспоріоз епідермальний, мікроспороз чорний*) характерний темно-брунатними або чорними плямами (УЛАМЕС, 2, 455); **лишай рожевий** (синоніми: *пітіріаз, хвороба Жибера*) характерний численними рожевими плямами з дрібним лущенням на шкірі (УЛАМЕС, 2, 38), або мати при собі уточнювальні слова: **червоний** лишай (шкіри та порожнини рота), характерний червоними папулами (він може бути плоский тропічний, шпильастий невротичний монілізмформний, волосяний висівкоподібний), **білий** лишай (сонячний), (тропічний) (синонім: *ахромія паразитарна*). А ще деякі словники подають форму

лишай різнобарвний, характерний жовто-рожевими або брунатними плямами (там само). Аналогічно маємо: *вугрі білі* (синонім: *міліум*); вони містять кулясті щільні утвори, зумовлені скупченням секрету в сально-волосяному фолікулі (УЛАМЕС, 1, 254); *вугрі рожеві* – дерматоз неясного походження, що характеризується стійкою еритемою лиця, пустульозним висипом (УЛАМЕС, 1, 254); *віспа чорна* (синоніми: віспа пурпурова, геморагічна пустульозна). Різновиди: *віспа натуральна чорна* з крововиливами в пустули; *віспа біла* (синоніми: *аластрім*, *амаас* (різновид натуральної віспи з легким перебігом) (УЛАМЕС, 1, 239); *невус блакитний* – це родимка, яка розвивається в дермі, а за рахунок скупчення меланіну в глибоких шарах шкіри набуває дещо незвичного відтінку: від сіро-блакитного до чорного з синюватим відливом. (УЛАМЕС, 2, 686). Синоніми – *синя родимка*, *невус Ядассона-Слаутичі*. Орієнтація термінів правильна, хоча у фахових дефініціях не завжди наявна.

Серед ниркових захворювань вирізняють *нирку велику білу* і *нирку велику червону*. У першому випадку спостерігають нирку, збільшену в об'ємі та масі з набряклом блідо-сірою кірковою речовиною; у другому – з набряклом кірковою речовиною, нечітко відмежованою від синюшно-червоної мозкової речовини. (УЛАМЕС, 2, 166]. Як бачимо, й у цій групі медичних термінів спостерігаємо часткову опосередковану мотивованість, оскільки назва кольору в дефініції подана нечітко, розмито.

3. Розглянемо терміни – **назви хвороб**. Слід зазначити, що здебільшого позначення кольору в їхньому складі відповідає його суті, наприклад:

Жовтяниця – такий стан організму, який супроводжується зміною природного кольору шкіри, і слизових оболонок. Поява жовтого забарвлення склер очей пояснюється відкладенням у шкірних покривах або крові жовчного пігменту, що утворюється в печінці (УЛАМЕС, 2, 106). Синоніми: *жовтуха* (народна назва), *хвороба Боткіна*, *гепатит А*. Мотивованість опосередкована, орієнтованість часткова.

Краснуха – висипка червона – вірусне захворювання, що супроводжується висипом у вигляді невеликої плями 5–7 мм рожевого кольору на тулубі, кінцівках, сідниці, обличчі (УЛАМЕС, 2, 293). Синоніми: *червоничка*, *багрянниця*. Мотивованість пряма, безпосередньо пов'язана з ознаками кольору, і, відповідно, орієнтованість правильна.

Колір може бути в складі композита: **білокрів'я**, **білокрівець**. Синоніми до білокрів'я: *левкоз*, *лейкемія*, *білачка* – онкологічне злоякісне захворювання клітин крові, що уражає кістковий мозок та інші кровотворні органи як людей, так і тварин. Основною ознакою лейкемії є велика пропорція лейкоцитів (УЛАМЕС, 2, 439). **Білокрівець** – син. левкоцит – ядерна клітина, яка походить з білого ростка крові (УЛАМЕС, 2, 30). Мотивованість завуальована, орієнтація часткова.

Більшість назв кольору входить до складу складених термінів, порівняймо: *жовта гарячка* (*жовта лихоманка*) – це гостре вірусне геморагічне захворювання, з типовими симптомами у вигляді жовтяниці (через яку хвороба й отримала свою назву); *чорна хвороба легенів* викликана тривалим впливом вугільного пилу на легені; народна назва – *чорна легеня*, *пневмоконіоз вугільних робітників*

(CWP) тощо. Тут також спостерігаємо і часткову і повну мотивованість, правильну орієнтацію.

Системний червоний вовчак (синонім: хвороба Лібмана-Сакса) – захворювання, яке розвивається внаслідок комбінованих порушень імунної системи, які призводять до хронічного запального процесу в багатьох тканинах та органах. Це еритема на обличчі у вигляді метелика, окрім щік та спинки носа зміни можуть локалізуватись на чолі, навколо очей, в ділянці шиї та зоні декольте, які підсилюються під впливом сонячного світла; а також *це висипи червоного кольору* на кінцівках, колінах, гомілкях, що також вказує на пряму безпосередню мотивованість.

Це правильно зорієнтовані терміни, які позначають назви хвороб, тобто такі, чия назва відбиває одну зі суттєвих ознак захворювання, пов'язаних з кольором. Причём, назва може бути відбита безпосередньо в дефініції терміна або опосередковано.

Серед назв хвороб (захворювань) натрапляємо й на такі, що неправильно орієнтують, мають затемнену мотивацію (у Д. Лотте – хибно орієнтовані). До таких належать назви *біла гарячка*, *чорна хвороба*. Порівняймо: *чорною хворобою* у народі називають епілепсію. Інша народна назва – *падуча хвороба*. Це хронічна хвороба, зумовлена ураженням головного мозку, що супроводжується судорожними або іншими припадками (УЛАМЕС, 1, 462). Зараз на епілепсію хворіє приблизно кожна сота людина на планеті. 80 % – у розвинутих країнах. Можливо, назва пов'язана із чорним кістковим мозком? У народній свідомості українців, епілепсія вважалася однією з найтяжчих хвороб. Основна причина хвороби, за народними повір'ями, – невилікуваний вчасно переляк, хоча побутувало переконання, що вона є в кожній людини від народження, проте не у всіх виходить «назовні». Поряд із тим її інтерпретували як вселення злого духа в організм дитини чи дорослої людини. А злий дух завжди асоціювався з чорними силами.

«*Чорний грибок*», або мукормікоз, – це інфекційне захворювання, викликане певними видами пліснявого грибка. Збудники мукормікозу широко поширені в довкіллі. Зокрема, ми можемо побачити їх на старій скоринці хліба. Їхні спори разом із повітрям потрапляють в дихальні шляхи, проте в переважній більшості людей не призводять до жодних проблем зі здоров'ям. Сьогодні в Індії на нього хворіють люди, які нещодавно одужали від ковіду. ЗМІ повідомляють про більш як 8 тисяч випадків, багато з яких закінчилися смертями. Очевидно, мотивація народної назви також пов'язана з «чорним днем», тобто смертю. А можливо, назва зумовлена тим, що захворювання починається з еритеми, набряку та прогресування інфільтративних уражень з наявністю *чорного* некрозу в центрі ураження.

Біла гарячка (синоніми: алкогольний психоз, алкогольний делірій, «білка», «білочка») – психоз, пов'язаний зі зловживанням алкоголем. Світло, різкі запахи і звуки викликають незвичайну гостру реакцію. Симптоми: шкіра у таких людей бліда, з підвищеним потовиділенням. Людина скаржиться на спрагу, слабкість і ломоту у всьому тілі, на нечіткість зору. Етимологія назви не зрозуміла.

4. Натрапляємо на колір і в назвах симптомів, напр.: *розрив жовтого тіла*, *симптом білої плями*, *синдром сірий*, наприклад: *синдром сірий* зумовлений

інтоксикацією левоміцетином у новонароджених дітей: сірий колір шкіри, гіпотермія, колапс, розлади дихання (УЛАМЕС, 2, с. 448). Тобто мотивація назви опосередкована, частково орієнтована.

Забарвлення шкіри при деяких маніпуляціях допомагає правильній діагностиці. Розрізняють *білий* та *червоний дермографізм*, пов'язаний із виникнення *білої* смуги при слабкому й сильному натисканні в результаті спазму капілярів, а *червоний* – проявляється утворенням *червоної* смуги при слабкому й сильному натисканні в результаті розширення капілярів. Це реакція шкіри на механічне подразнення її поверхні за допомогою проведення по ній шпилькою або молоточком дає підстави уточнити той чи інший діагноз (УЛАМЕС, 1, с. 619), тобто назва відповідає суті.

Серед симптомів-наслідків маємо однослівну лексему: *синець* – підшкірна гематома, яка спочатку зовні має синьо-сизе забарвлення, а ближче до одужання гематома починає «цвісти» – знаходить жовті, зелені і рожеві відтінки (УЛАМЕС, 3, с. 631). Народний відповідник *синяк*. Він є наслідком зовнішніх травм, забоїв; супроводжується крововиливом у шкіру або слизову оболонку. Мотивація опосередкована, правильно зорієнтована.

В окремих випадках колірна ознака протиставлена неколірній. Напр.: *Жовтяничний лептоспіроз* – *безжовтяничний лептоспіроз*. Перший супроводжується жовтяничним забарвленням шкіри і слизових оболонок. Має синонім – хвороба Вайля (УЛАМЕС, 2, с. 451).

5. Знаходимо кольороназви й у фармації на позначенні тих чи інших ліків. Серед них однослівні назви: *зеленка* (синоніми: *діамантовий зелений*, *зелень брильянтова*, метиловий зелений, тетраетил-4,4-діамінотрифенілметана оксидат) – це розчин брильянтового зеленого в етиловому спирті, який використовують як антисептик. Рідина має інтенсивний зелений колір, що й зумовило народну назву. А назва «зелень брильянтова» пов'язана з тим, що в сухому вигляді речовина являє собою золотисто-зелені грудочки. Розчин використовують під час порізів та ран як і йод та перекис водню.

«*Синька*» (офіційна назва *метиленовий синій*, синоніми: *метиленова синь*) – органічний барвник, темно-зелені кристали з бронзовим блиском, легкорозчинний у спирті, гарячій воді, гірше – в холодній. В основі механізму антисептичної дії метиленового синього лежить його здатність реагувати з певними кислотами або основними групами речовин грампозитивних бактеріальних клітин, із мукополісахаридами і білками з утворенням малорозчинних і повільно іонізувальних комплексів.

В Україні продається в аптеках як антисептик у вигляді спиртового розчину, застосовується при опіках, піодермії, фолікулітах. Є гігієнічно-профілактичним засобом для догляду за порожниною рота. Сьогодні його випробовують у боротьбі з COVID-19. Як бачимо, мотивація йде за зовнішнім кольором, терміни правильно орієнтовані.

А також серед фармацевтичних назв є чимало складених термінів-номенів. Так, *біле вугілля*, на відміну від активованого, чорного, це спеціальний засіб для

внутрішнього прийому з метою виведення із організму патогенних мікробів, токсинів різного походження й алергенів. Як вказано в інструкції, «це таблетки білого або майже білого кольору, круглої форми, з двоопуклою поверхнею, без риси». Тому назва повністю мотивована і відбита в дефініції терміна.

Класичне **чорне**, або активоване *вугілля*, – це речовина природного мінерального походження, яке призначають при отруєннях та інтоксикаціях, але, на відміну від білого, здатне поглинати не лише шкідливі речовини, а й корисні. Назва походить від кольору таблеток – вони кольору сажі, вугілля. Мотивованість опосередкована, не відбита в дефініції терміна. Однак внутрішня форма прозора.

До перших хіміотерапевтичних протибактеріальних засобів широкого спектра дії належать похідні аміду сульфанілової кислоти – стрептоцид. Його відкрив у 1935 році німецький мікробіолог Герхард Домагк, за що був відзначений Нобелівською премією з фізіології і медицини (1939). У медичну практику він увійшов під назвою «пронтозил», а пізніше, у Радянському союзі, – **“червоний стрептоцид”**. Цей препарат мав протимікробні властивості. Його застосовували для лікування гнійних ран. Але оскільки він викликав пекучі болі, то з часом його замінили на білий. З пронтозилу (червоного стрептоциду) в процесі розкладання в організмі утворюється сульфаніламід (стрептоцид білий), і саме йому властива антимікробна дія, і саме він отримав неймовірно широке застосування в медичних цілях. Сьогодні в медичній практиці застосовується лише **білий стрептоцид**, який випускають у таблетках білого кольору. Мотивація назви опосередкована і не збережена в офіційній назві.

Висновки. Отже, кольороназви існують і в медицині, де входять до термінів (номенів, професійних жаргонів) на позначення анатомічних понять, хвороб, ознак захворювань, симптомів, фармацевтичних препаратів. Найбільше їх виявлено серед назв хвороб та ознак захворювань. Найменше – серед фармацевтичних назв. Це широкий спектр кольорів: ахроматичних (білий, чорний, сірий) та хроматичних (червоний, рожевий, жовтий, синій, блакитний, зелений), які прямо чи опосередковано позначають те чи інше медичне поняття, що нерідко відбито в його дефініції. Однак фахові визначення суттєво різняться від загальномовних. Термінолексеми із завуальованою дефініцією трапляються спорадично і в основному позначають назви захворювань. Більшість терміноназв правильно орієнтують на суть поняття і мають пряму чи опосередковану мотивованість, повну чи часткову орієнтованість. Семантика кольоративів у терміносистемах є інформацією про національну фахову мовну картину світу, під якою розуміємо спосіб відбиття реальності у свідомості людей однієї національності, однієї професії.

Перспектива досліджень досить широка: це дослідження кольоролексики інших наукових сфер, і назви інших суб'єктів (напр., зоонімів) у наукових галузях.

Література

1. Дидик-Меуш, Ганна. «Термін «номенклатура» у синхронічних та діахронічних мовознавчих студіях» [В:] *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології» 453, 2002: 90–93.

- [Dydyk-Meush, Hanna. «Termin «nomenklatura» u synkhronichnykh ta diakhronichnykh movoznavchyykh studiyakh» [V:] *Visnyk NU «L'vivs'ka politekhnika»*. Seriya «Problemy ukrayins'koyi terminolohiyi» 453, 2002: 90–93.]
2. Ковініцька, Тетяна. «Фразеологічні одиниці в системі української економічної термінології» [В:] *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології» 842, 2016: 73–76.
[Kovinit's'ka, Tetyana. «Frazеolohichni odynyt'si v systemi ukrayins'koyi ekonomichnoyi terminolohiyi» [V:] *Visnyk NU «L'vivs'ka politekhnika»*. Seriya «Problemy ukrayins'koyi terminolohiyi» 842, 2016: 73–76.]
3. Кочан, Ірина. «Колір і термінолексика» [В:] *Матеріали науково-практичної конференції «Проблеми української термінології. СловоСвіт, 2020»*. Львів: Львівська політехніка, 2020: 24–31.
[Kochan, Iryna. «Kolir i terminoleksyka» [V:] *Materialy naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Problemy ukrayins'koyi terminolohiyi. SlovoSvit, 2020»*. L'viv: L'vivs'ka politekhnika, 2020: 24–31.]
4. Лотте, Дмитрий С. Основы построения научно-технической терминологии [В:] *Вопросы теории и методики*. Москва: Изд. АН СРСР, 1961: 15–42. .
[Lotte, Dmitriy S. Osnovy postroyeniya nauchno-tekhnicheskoy terminologii [V:] *Voprosy teorii i metodiki*. Moskva: Izd. AN SRSR, 1961: 15–42.]
5. Нікуліна, Неля. «Палітра автофарбової номенклатури: структура, семантика та прагматика» [В:] *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології» 890, 2018: 62–65.
[Nikulina, Nelya. «Palitra avtofarbovoyi nomenklatury: struktura, semantyka ta prahmatyka» [V:] *Visnyk NU «L'vivs'ka politekhnika»*. Seriya «Problemy ukrayins'koyi terminolohiyi» 890, 2018: 62–65.]
6. Покровська О. А. Українська термінологія ринкових відносин: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Харків, 1995. 207 с.
[Pokrovs'ka O. A. Ukrayins'ka terminolohiya rynkovykh vidnosyn: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kharkiv, 1995. 207 s.]
7. Семашко, Тетяна Ф. Особливості семантики та функціонування слів-кolorативів в українській фразеології : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 Київ, 2008. 19 с.
[Semashko, Tetyana F. Osoblyvosti semantyky ta funktsionuvannya sliv-koloratyviv v ukrayins'kiy frazeolohiyi : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 Kyuyiv, 2008. 19 s.]
8. УЛАМЕС: Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник у 4-х тт. Київ: Медицина. 2013. Т. 1, т. 2.
[ULAMES: Ukrayins'ko-latyns'ko-anhlyys'kyu medychnyy entsyklopedychnyy slovnyk u 4-kh tt. Kyuyiv: Medytsyna. 2013. T. 1, t. 2.]

COLOR NAMES IN MEDICAL TERMINOLEXICS

Irina Kochan

Department of Ukrainian Applied Linguistics, the L'viv Ivan Franko National University, Ukraine.

Abstract

Background: The system of terms in each field of knowledge has its own characteristics. Medicine is no exception. A prominent place in it is occupied by the nomenclature, which includes: the names of diseases, anatomical concepts, pharmaceuticals (medicines), which include the word denoting color. This phenomenon has not been yet in the view of terminological linguists.

Purpose: The purpose of the study: to determine the motivation of terminolexemes with a color component in the medical field.

Results: The main results of the research. Nouns – anatomical names – include terms: white line of the abdomen, bone marrow yellow, red bone marrow, black matter ... In these terms, the color denotes a real manifestation, although indirectly, because it is not reflected in the definition. They usually have no synonyms.

Signs of the disease include the terms: black herpes, red herpes, pink herpes, white herpes, yellow herpes, blue nevus, large red kidney, corpus luteum rupture, gray syndrome, jaundice (jaundice), white (red) dermographism. In this group of medical terms we observe a partial indirect motivation, because the name of the color in the definition is vague.

Among the names of the diseases there are the following terms: black lung disease, black fungus, smallpox, smallpox, white blood, rubella, yellow fever, white fever, etc. They are well-targeted terms whose name reflects one of the essential features of the disease associated with color. Moreover, the name can be reflected directly in the definition of the term or indirectly.

We come across the color also in the names of symptoms, eg: rupture of the corpus luteum, white spot symptom, gray syndrome, etc., and among pharmaceuticals: charcoal, zelenka, bruise, red streptocide, etc.

Discussion: Thus, color names exist in medicine, which are included in the terms (nouns, professional jargon) to denote anatomical concepts, diseases, signs of disease, symptoms, pharmaceuticals. This is a wide range of colors, which directly or indirectly denotes a medical concept, which is often reflected in its definition. However, professional definitions differ significantly from the common ones. Terminological tokens with a veiled definition occur sporadically and mainly denote the names of diseases. The terminology denoting morbidity is oriented on the essence of the concept and has a direct or indirect motivation, full or partial orientation. The semantics of colorants in terminological systems bears information about the national professional linguistic picture of the world, by which we mean the way of reflecting reality in the minds of people both one nationality or one profession.

The perspective of the research is quite broad: to study color vocabulary of other scientific fields, and the names of other subjects (eg, zoonyms) in scientific fields.

Key words: medical terminology (terms, nouns, professional jargons), color name, Ukrainian language, professional language picture of the world.

Vitae

Iryna Kochan is Doctor of Philology, Professor, Head of Department of Applied Linguistics at Ivan Franko National University. Her areas of research interests include terminology, text linguistics, language culture, methods of teaching the Ukrainian language

Correspondence: iryna.kochan@lnu.edu.ua

Надійшла до редакції 27 серпня 2021 року
Рекомендована до друку 8 жовтня 2021 року